

LO GRINHON

La Gazeta dau Vivarés d'en Naut

SOMARI

Novèlas G. Betton-A.G. Parlarem-Rapòrt morau A.G. I.E.O.-R.A. per Miquèl Neiròlas-Poèma : Se la nuèit dura Saadane Benbabaali-Lo Beç Patric Cròs-Lo barbeia dau paire Baronta Lo Mic-Escrivon au Grinhon-Coisina : Polet farcit a las mandolas e aus rasims Marie-Hélène-Marie Mourier : un chamin es Vaudavent Marc Noalha-Un escrivan, un liure Marcela Delpastre Las vias priondas de la memòria (3) Patric Cròs-Per se galar : Dires, proverbis de sason-Lo Biais de dire : Ben / Bien Marc Noalha

Novèlas

D'aqueste an qu'es au Montelaimar que, lo 1er de feurèir, se passèt la dictaa occitana per Droma-Ardecha. La sala de la mediatèca èra quasi pas pro bèla per receure tots los amics de la linga d'òc venguts per profiter d'aqueste bon moment alentorn de la linga nòstra. Lo texte de la dictaa èra de Matieu Poitavin : « *L'enfança d'un meteire en scèna* »
L'organizacion de la jorna, la devem a l'I.E.O. de Droma.

De matin se tenguèran las A.G. daus I.E.O. de Droma, puei I.E.O. regionau de Ròsne Alpas. Un problema màger fuguèt de longa a l'òrdre dau jorn de l'amassaa regionala : saver si es ben necessari de gardar dos I.E.O., doas associacions, una per departament. Lo regropament 26-07 seriá benlèu favorable per renforçar las fòrças occitanas. Fuguèt remarcat l'assomilhament de la seccion d'Ardecha qu'aguèt gaire d'activitat en 2019. Los avis son partajats, la discussion fuguèt de qualitat, mas qu'èra pas lo moment de prendre una decision. Lo debat es lançat e sembla que los joines responsables de l'I.E.O. regionau sisan pro favorables per aqueste regropament.

Avem mai remarcat la qualitat dau rapòrt morau presentat per lo president Mickael Neyroles (I.E.O. regionau), lo Grinhon a decidat de vos en faire profiter e vos lo presenta. (paja 3)

Lo darrèir conselh d'administracion de Parlarem a decidat la data de l'A.G. (veire aquí dessós) 'quò serà un moment festiu dins lo genti cadre dau Grand Amorièr. Beure un còp (daube moderacion !) e minjar una part tots ensem, si lo temps es de la partiá, quò serà un bon moment.

Un locau per Parlarem nos es prometut per de responsables de la comuna e de *l'agglò*, esperem tot-jorn... coma la sòrre Anna !

Una equipa de chantaires s'es botaa au trabalh emmenaa per Ugueta. Per lo moment las reünions son un pauc privaas... En esperent la sala prometuá.

La Retornada (Tença) es anonçaa d'aqueste an per los 10, 11 e 12 de julhet. Mauresca seriá au programme. De seure.

G.B.

Aqueste Grinhon es lo darrèir per 2019. Pensètz a vos tornar abonar per 2020

LO GRINHON

es la revua de l'associacion occitana

PARLAREM EN VIVARÉS
d'ès Anonai.

Es mandaa a tots los aderents.

Per la recèure, mandar
12 € per una persona
15€ per un coble a :

LO GRINHON (G. Betton)
La petita Comba
27 rua Marcel Bruyère
07100 ANONAI

Faire lo chec a l'òrdre de :
PARLAREM EN VIVARÉS.

Los abonaments parton dau n° de Prima
e s'achaban daube lo n° d'Ivèrn...

BARTAVEL Per retrovar lo Grinhon
e Parlarem sus internet
<http://www.bartavel.com/>

A.G. de Parlarem en Vivarés

Dissande 4 d'avril de 2020 a 15 h

au GOLLA, Chastel dau grand Amorièr (Grand Mûrier)

15 h accueil, puis 15h15 A.G.

16 h 30 fin de l'A.G.

Animation : Chansons, contes, poèsie, musique, histoires, gandoises et autres fariboles... (tot lo monde se li bota ! Adusètz vòstras musicas, chançons... etc.)

18 h Apéritif offert par Parlarem

Suivi d'une petite collation ou manja-dreit coma se dis tant ben en linga nòstra. Chacun apporte selon son idée et ses goûts un peu de salé ou de sucré, à partager. Le geste pour la planète : apporter son verre ou son gobellet.

Rapòrt morau AG IEO-RA 2019 Miquèl Neiròlas en tant que president de la seccion Ròse-Aups de l'IEO

Au Montelimar lo promièr de feurièr de 2020

Brave mond,

Coma poem fasem avans. Fasem tirar sus nòstra dralha principala de la toponimia, a chaa còps se poem demandar quina bóstia de Pandòra avem badaa en fasent aquò... Mas tenem quaucòm que se i poem arrapar, e aquò compta.

A chaa pauc aprenem a se conéisser aubé lo mond de l'IEO Auvèrnhe, çò que fai que fòrça forçat de se trovar dins una sola region administrativa, benlèu ne tirarem de positiu. Una dinamica collectiva aubé totes los actors de l'occitan sus lo territòri d'aquela region es a se lançar e de son latz, la region semblariá achabar per se bolegar un pauqueton, veirem ben...

La consideracion que ten l'Estat francés per sas lengas fai pas en se melhorar, l'exemple que tenem totes en tèsta de l'ensenhament dins los licèus illustra un chaple. Mas nos a forçat a nos tornar trovar per carrièras, a la fin de l'ivèrn passat ès Tolosa, fai de ben de veire que sem pas solets a se sentir concernits per nòstra lenga. Mas que de legir los eslogans quò aciva nòstre imaginari. Me sembla que tenem de dificultats a eschampar un messatge clar e portaire de nòstra unitat. Rescontrèro aquestas darrèiras sasons d'antilhés, e ben totes, fai pas mièi ora que los as rescontrats que te parlan de son istòria. En doas tres frases t'explican que l'esclavatge es una veiaa que se deu pas eissublar, que los blancs tenon una responsabilitat de las grandas e que pasmens chau contunhar de viure, tornar inventar de relacions nòvas entremei los ancians protagonistas... Ès Tolosa, un messatge atirèt mon atencion, « Non a l'etnocidi occitan », me demando se i auriá pas aquí un tròç de quaucòm per nos farjar un messatge clar d'unitat.

Aquest'an es a brollhar una unitat aubé los e las portairas de las autras lengas de l'actua Estats francés. Nòstra maucomòda destinaa comuna nos fòrça a tèisser de liams aubé de lengas tan loènh de la nòstra coma lo basco, lo breton o l'alsacian e fin finau quò pòt èstre interessent. Nòstra lenga, au contra de çò que s'imatginan los portaires de las lengas de dominacion, se pòt pas pensar un avenir tota sola, sens totes las autras lengas e culturas. Veiquià, un promièra manif ès París lo 30 de novembre de 2019, un rechampament benlèu ben lo 4 d'abriu davant los rectorats e l'idièa d'una granda manifestacion unitària per la prima de 2021. Son de liams petitos mas essenciaus que son de se tèisser e en delai de las boinas de l'Estat francés aubé la dimension transnacionala de mai d'una lenga e las organizacion europencas e mondialas daus dreits lingüistics. La tòca aquí es ben de badar de dreits que prènan en compte l'extrema fragilitat de nòstras lengas. I a, amai aquest'an, l'idièa de se rechampar aubé los occitanistas de la region vivaroaupina que comencèt a brollhar, coma aquò nos trovarem aubé los occitans de l'actua Estats italian.

Dins un Mond qu'es a venir totjorn mai petit aubé los esbolhaments de la biodiversitat amai los autres, un Mond qu'es a se ramocholar, la pertinéncia de s'arrapar a sauvar nòstra lenga es totjorn mai bèla. Nòstra lenga e nòstra cultura pòrtan un poent du vuá particular sus lo Mond, es complementària de totes los autres. Ensem, aqueus poents de vuá fòrman una umanitat complexa aubé un maximom de possibles per abordar l'avenir. Es aquela mena de patrimòni genetic de l'umanitat que li permetrà, benlèu, de pas èstre l'espècia venenta a desaparéisser. Nòstra lenga es la sola que ten una capacitat importanta per descriure, comprene, analisar lo territòri occitan, adoncas nos baila los element que nos chaudrà per viure aquí en baissant nòstra dependéncia a las ressorças naturalas e umanas d'autres pòbles que son ara pilhaas.

La prima es filha de l'ivèrn nos ditz la dicha. Vau achabar aubé un poèma qu'illustra aqueu messatge d'espèr. Es tirat de la revista de literatura OC de setembre de 2019. Es una traduccion d'un poèma en lenga araba de Saadane Benbabaali, especialista de la poesia arabo-andalosa.

(Seure paja 4)

(*Suita de la paja 3*)

Se la nuèit dura

Se la nuèit dura tròp longtemps,

non maldigas pas la nuèit :

Se lo jorn tarda a se levar,

Siás pacient amb lo jorn ;

Se la Fortuna te vira l'esquina,

respond-li d'un sorire :

Car la nuèit, lo jorn e mai la Fortuna,

Tot çò que sentes e tot çò que veses,

non existisson que per amor de tu !

Saadane Benbabaali

(per passatge a l'occitan Franc Bardòu e Joan-Pèire Tardiu, Òc, n°130)

Per Patric Cròs

Lo beç

Lo beç La ciao chanta bien
Lo beç son vai per dos
Lo beç Tibop es una genta filha
Lo beç Vnenmai es franc fiule
Lo beç Verlihills grelha en America
Lo beç Mòl e lo beç Carre fan de musica
Lo beç Dòc viu en Ardecha
Lo beç Gonia es una flor
Lo beç Chamel e tot blanc
Lo beç Nzema joa au fot
Lo beç Loga naja bien
Lo beç Lenòs èra un diu gallès
Lo beç Lfast grelha en
Lo beç Lcanto es italianUlster
Lo beç Cassina parla breton

Lo barbeia¹ dau paire Baronta²

Vès Sant Bonet (lo Chastèl, Forés) i a un tipe, savètz d'aqueus que semblan pas jamai contents. Baronta aici, baronta ailai, quora contra lo temps, quora contra las gents o ben la politica. Fai lo torn dau vilatge a l'abric, a la cala de sa casqueta, au chaud dins una vesta fluò mas d'un fluò qu'a passat, un fluò qu'a tendéncia a virar au gris. Mas l'òme es franc bon enfant e per pauc que preniam lo temps de l'escotar un brison, n'a de veiaas a dire e a lo biais per faire una analisi pertinenta dau Mond que vira pas dau bon latz. Se passiona per la sociologia, enfin una lectura empirica de la societat, au revèrs dau centratge scientific vòlo dire, anti expert, es una lectura dau Mond que me plai.

L'autre jorn me ne contèt una que li èra arrivaa l'estiu passat, aqueu de 2018. Avia arrapat³ una veiaa dins lo bas de l'eschina, aquí au mitan, exactament a l'endreit que i a pas moien de z-o veire, tot bel just de z-o tochar per quauqu'un qu'es pas de rèsta sople. Coma aquò passava pas e que començava de l'empaitar amai de lo tafurar se decidèt de z-o faire veire a la farmacia. Lo veiquià aquí, dins la botica que se tira la chamiseta per que lo farmacian li poèie bailar son idèia sus la veiaa, mas aqueu d'aquí se volèt pas aprochar e avisèt pas bien de temps, de loenh e en virent la tèsta de l'autre latz de paur que quauqua ronha li saute au nas. Lo mastrut farmacian diguèt mas qu'aquò èra pas grand veiaa. Nòstre Baronta s'en vai.

Se passa una setmana e la veiaa placa pas de se conftar. Aqueste còp n'i a pron, pren l'idèia d'anar veire lo medecin. Aquí quò es pas la mèisma chançon, lo veredicte tomba de briu, aquò es un barbeia prompte a espetar de tant s'èstre confla de sang e quò'es pas tot; que tot a l'entorn de la bestiotassa i a la color roget caracteristica d'aquela ronhassa de malautiá de Lyme que fai pargue⁴. Aquò vòl dire que lo barbau li bailèt l'infeccion. L'òme s'en tirèt aub dètz jorns a s'apotingar d'antibiotics en plen mes d'òst, paure mond !

Quauques jorns après lo paire Baronta tenia una brava rason de barontar contra aqueu biais de faire dau farmacian. Èra ora d'anar eissampilhar l'autre fotrau ! Lo veiquià que se saca dins la farmacia, aquí dedins tròva mas dos tipes que lai travalhavan. Lor demanda ont èra l'autre, mas es coma aquò qu'aprenèt qu'èra mòrt dempuès, qu'avia fai putafin. En auvissent aquò lo paire Baronta faguèt mas : « aqueste còp se perdèt pas grand veiaa ! »

Lo Mic, abrial de 2019

1. barbau (*parasite des brebis*), langasta (*tique*) – 2. Surnom, dins lo sens de renaire – 3. agantat, atrapat – 4. faire pargue : *entourer* (ex. *La lune est entourée d'un halo*)

Escrivon au Grinhon :

Per lo bon an

Desirem lo bon an e la santat
a nòstra linga
a nòstre Grinhon
a totas aquelas e tots aquelis que lo fan, daube lo sorire...
Maryse e Jacques

Bonjorn, bon an a tots. Vos soèto una bona annaa e una bona santat per 2020. Me sió fait una jòia de legir l'istoara de mon grand paire dins Lo Grinhon ; qu'es franc bien ! Mas lo caion devíá pas èstre autant gras dau temps de la guèrra de 14 !
Si pòio vos mandarai d'autres istoaras per Lo Grinhon. Recevètz mas melhoras amistats e de gròssas mias per lo novel an. Marcela

Veillez trouver ci-joint ma cotisation pour l'année 2020. Excusez si je vous écris en français, car malgré les leçons de vous lire, je préfère le faire comme ceci. Joyeux Noël et à l'année prochaine. Merci pour le plaisir de vous lire. Michel

Per parlar, bailar d'idèias

Une suggestion : il serait sympa de mettre sur le « Grinhon » un N° de téléphone ! Avez-vous peur qu'on vous joigne ? Merci d'y penser. Jean

Merci pour ce que tu fais, je lis avec plaisir le Grinhon, je garde donc contact avec notre belle langue, même si je ne peux, hélas, pas la pratiquer.
J'ai toujours la page Facebook de Parlarem, si tu as des infos à partager, tu peux me les envoyer. Si une personne de l'association veut se proposer pour l'administrer, avec plaisir. Josca mai.
Guillaume

Per parlar d'Ardecha

Adhérent de « la Ragaiassa », 07 Veyras, vòle legir Lo Grinhon, ambe aquò l'e mande un chèc...
Colette

Per receure Lo Grinhon. Tous les mois nous nous réunissons pour parler et essayer d'avancer. Nous nous réunissons au Centre Socio Culturel de Tournon. A bientôt. Huguette.

Per parlar de la granda Occitània

« Dans un récent Grinhon j'ai subodoré que vous avez des choses à dire sur la guerre de 14-18... »

Qu'es ce que nos escrit nòstra abonaa fidèla, l'Audeta (*Odette*), originària de l'Òlt e que fuguèt mestressa d'escòla dins lo Puèi de Doma e li demòra encara a 94 ans. Nos aviá dejà escrit en 2018 e n'aviam publiat quauquas linhas.

Legís de biais Lo Grinhon e sembla ne'n pas mancar una linha que surament pensa, quand parla de la guèrra de 14, a çò qu'escriguèt la Marcela Pion-Roux : « Enric Grand, mon grand-paire, 1871-1953 » dins lo darrèir Grinhon (103.)

L'Audeta nos explica que son paire fuguèt blessat en 1917 : « *Mon pauvre père a été gravement blessé, éclats d'obus dans les poumons, à la côte 304, côte du poivre.* »

Puei nos parla de liures sus aquesta terribla guèrra :

« *Connaissez-vous : La légende noire des soldats du midi de Jean-Yves Le Naour ? Passion-*

nant, éclairant ! L'auréole de Foch ! Celle de Joseph Joffre... avec sa troupe, faisant tuer des milliers d'hommes et dépité, rejetant la faute sur les régiments du midi... »

Connaissez-vous les livres de Claude Duneton dont le père a fait cette guerre de 14 ? C'est un auteur du Limousin, son livre Le Monument parle de Lagleygolle (Corrèze)

Je vous prêterais volontiers ces livres...

Puei nòstra lectritz apond una novèla folha a sa letra :

Je vous offre cet exemplaire de L'occitan dans les tranchées (de Ives Rauzier), j'en ai un autre, gardez celui-là.

E veiquià coma la redaccion dau Grinhon a eiretat d'un petit liure franc interessant.

Poiem mas vos engatjar de seure los conselhs de lectura de l'Audeta, los tres liures son de qualitat e de franc bon legir.

Grandmercí Audeta.

Benlèu ne'n tornarem parlar.

G.B.

Coisina

POLET FARÇIT A LAS MANDOLAS E AUS RASIMS

Per quatre bons minjaires. Duraa : 4 oras, preparacion e coisson.

Prendre un *polet* charnut (refle, es Anonai).

Apromptar una farça aube :

75 g. de *mandolas* chaplaas* e esbrisaas a la gròssa.

100 g. de *semola de coscòs* coita a la vapor (o *ris* o *quinoa*), i apondre* una noetz de *burre* après coisson.

150 g. de *rasims seches*, esgranats e esbrisats.

Salat aquesta preparacion.

Mesclar lo tot e ne'n borrar lo polet. Bien tornar sarrar lo polet.

Dins una coquela, botar un *inhon* chaplat, 2 plens culheirs de *miau*, de *pèure*, gaire de *sau*, de *burre*. (Lo *pèure* deu faire ressortir la doçor dau *miau* e evitar los solèus*.)

Pausar lo polet dins la coquela, lo molhar josca que banhe a meitat. Quora l'aiga pren lo bulh*, apondre 100g. de burre.

Laissat franc gargatar* josca que la viande se destacha facilament : per aquí doas oras.

Quora l'aiga es esvaporaa, laissat daurar plan-plan lo polet dins lo burre.

De servir dins un grand platon. La farça rosseta e sucraa será una surpresa que n'auretz lo ciau de la gòrja esbalauvit*.

*Vocabulari

apondre, *ajouter* ; chaplar, *couper en morceaux* ; esbalauvit, *ébloui* ; gargatar, *bouillonner* ; prendre lo bulh, *commencer à bouillir* ; los solèus, *la nausée*.

miau, *ciau* = *mial*, *cial*

Receta recaptaa per: Marie-Hélène.

Marie Mourier : un chamin es Vaudavent.

Qui zò sap pas ? Marie Mourier es naissuá es Sant Geure d'Andaura puei a passat son enfaça es Vaudavent. Per li rendre omatge amai valorizar la lenga occitana locala, l'idèa d'un chamin d'interpretacion veguet lo jorn sus la comuna d'es Vaudavent.

'Questo project, esmodat per l'Associacion *Terroir Pays de Saint-Félicien*, naisseguet, en 2017, dins lo quadre de la Comunautat de Comunas. Durmiguèt quauque pauc dau temps de la fusion dau País aube *ArcheAgglo*, per tornar prendre vam en 2019. Deuriá estre inaugurat a la prima de 2020.

Una corraa de benevòles a l'entorn de la Merariá d'es Vaudavent, de la familha de Marie, pilotaa per lo Cabinet *CAIRN interpretation*, aidaa per *Parlarem En Vivarés*, s'afanet tres ans de temps per 'chabar 'questo project.

Reünions de trabalh, gropes de pilotatge, sortiàs dins lo vilatge, quauques gostarons... ritmèran 'questos quasi tres ans de preparacion.

Lo percors

Lo percors d'interpretacion *Diens las piaas de Marie Mourier* propausa una immersion dins l'istòria dau país, son passat, son present e son futur. Parla de la viá daus enfants, de 'quela de las femnas, dau trabalh a la campanha, daus paisatges d'ièr, d'encuei e de deman.

Los textes de Marie Mourier an permetut de gardar una traça, imatjaa e portaa per la lenga occitana, de la viá aici, fai quasi cent ans. Fan veire tot çò que a chanjat en un sècle de temps e nos questionan sus çò que chanjará encara.

Qu'es en seguent un chaminon que virolha dins lo vilatge que los visitors, de panèl en panèl, descuvriràn l'istòria d'una joina filha, passionaa de musica e de chançon. Es venguá, au país en cò de sa grand que li apren qu'una altra filha, dins lo passat, escriguet de poèmes, de contes... e compauset de chançons dins una lenga que iela coneis plus mas que sos grands parlàvan : l'occitan.

Curiosa, part dins lo vilatge diens las piaas de Marie Mourier. Descuvrís, au fiau de sa permenada, la lenga, lo país coma èra autras fes e çò que a chanjat, compara aube sa propria viá. Se rend compte que 'questa lenga a pas franc dispareissut e que se pòt adaptar au monde moderne.

Marie nos transmetet un eiretatge. A nosautre e a las generacions que vendràn de se lo faire nòstre, de lo transformar, de lo faire viure...

Per ne'n saver mai sus 'questo chamin, fau esperar encara un pauc josca la prima. Los artisans que fan tot lo trabalh de grafisme, de dessenh, d'enregistrament – per çò que auvirem la voetz de Marie e de musica tot lo long dau percors – se desgramissan per 'chabar lo pretzfait. Lo Grinhon vos tindrà au fiau sus la data d'inauguracion.

Rendez-vous donc au printemps, à Vaudevaut, pour découvrir le chemin d'interprétation :

Diens las piaas de Marie Mourier.

Un escrivan, un liure

per Patric Cròs

Aquí la darrèira chausiá, que vos prepausa Lo Grinhon, daus textes de Marcela Delpastre (1925-1998)

Marcela Delpastre. *Las vias priondas de la memòria.* (3)

E veiquià per achabar encara quauques extraits d'aquesto liure

p. 434

Non, los chens de mon enfança, me sovene pas coma an 'chabat. Aime mai pas saubre. Que, de l'autres, pus tard, zo sabe ; aimaria mai pas saber. I a res de tan triste coma la mòrt d'un chen - d'un quite chat - quo vos creba lo còr. Que podetz res contra la mòrt - mas 'na mòrt tan sola, tan malaiürosa - que vos fai tant sentir que podetz res, pas mai, per la vita ! 'Na vita sola, 'na vita mancada, 'na vita, qu'era pas veraiament la vita - 'na vita per costat - 'na sembla-vita. Quo es pas per res que se parla d'una vita de chen. I a res que vos balhe aitalu queu sentiment de solitud - la solitud dau chen coma la vòstra. E la tèrribla temptacion dau non-res.

Çò qu'es curiós aici es que lo mai inacceptable es pas la mòrt mas la solitud supausaa de la viá e de la mòrt d'un chin. Marcela sembla faire un parallele entre la solitud dau chin e la siá. Los mòts empleiats per parlar de la viá dau chin son quasi los memes que quelos empleiats per parlar de sa viá a iela: 'Na vita sola, 'na vita mancada, 'na vita, qu'era pas veraiament la vita - 'na vita per costat - 'na sembla-vita per lo chin e *tota ma vita aitalu passei per costat, sus la poncha daus pès, tant que podia a l'escart de ço qu'aimave per iela.* Semblariá que la Marcela fai lo terrible constat d'aver mancat sa viá, d'èsser res!

p.439

La vita, la mòrt, non, i pensave pas a lonjor de temps. Non, mas era pas, pas mai, sens me demandar, sens me dire - a l'ocasion- pas tant dau passatge, mas de l'avant, mas de l'après... Dirai pas que quo era sens me saquetar contra queu mur negre, sens color, voida - onte se perd tota color, tota rason, l'imatge e l'imaginacion - lo mur d'ombra.

De la vita o de la mòrt... Me demandave, areir, daus drechs de la vita, mai d'aquills de la mòrt. Creiguei trobar resposna, un jorn. Que l'erba minja la terra, l'auseu la grana, l'òme l'auseu - e que la chadena de la vita me pareissia montar, aitalu, totjorn devers denaut... l'òme au-dessus de l'animau au-dessus de la planta au-dessus de la terra... Parlas ! I creiguei un moment, e quo me consolava un pauc de la paur granda e de la mòrt, mai si oblidave pas coma la terra minja la charn que l'a minjada... Me demandeï, un pauc après, ço que podia i aver d'apasiment en quela granda descoberta - per ieu ni per degun. Que la terra minja qui l'a minjada - que tot es mòrt, tot es fam, tot es noiridura, tot es vita. E pòdes t'enjucar sus tala o tala eschala, i a totjorn mai debas, i a totjorn mai denaut ; d'ont venes ni onte vas - ço que veses o veses pas - ço que sabes o sabes pas, quo es pas qui que lo torn s'aplanta... tot aquò zo me disia beleu per cas - e z'oblidave - z'auria pas dich a degun - z'auria pas saugut dire. Pas volgut zo dire, segur.

Una solucion per se consolar un *pauc de la paur granda e de la mòrt* (pas lo passatge, que sembla pas lhi faire paur, mas lo fach d'èsser mòrt) : la viá s'aplanta jamai ! Lo grand cicle de la natura es eternau. Mas quela solucion es pas satisfasenta e adusa pas la patz : de bada que la viá (daube un bèl V) sièss eternala, la viá individuala s'aplanta ben iela. E encara un còp la Marcela a pas pogut (e pas volgut) parlar a degun de sas reflexions. Sembla ben que l'abséncia de paraula fuguèt una constanta

dins sa viá, coma la solitud. Qu'es benlèu perque se botèt a escrire

p.458

Quo era aquò ? Avia pensat a la mòrt. Mai d'un còp. Mas la vita ? Es pas tant evident de i pensar. Que la vita se viu, d'un pas sus l'autre. E me vese, pertant, en la charriera, qui segue la petita levada entre la maison e lo Coderc - que retenia l'aiga de la cort, quela balhiera, e la desvirava d'anar en plen en lo portau de l'escura. Avia pluegut, crese. Sai pas ont 'nave - fasia los sauts - marchave, lo nas dins l'aer.

Pensave - venia de pensar a la mòrt - la mòrt, quo era de pas 'ver d'alèn. E ieu era quí, en vita, ieu, respirave ! Non ! - e non ! La mòrt quo era pas possible. Era quí, ieu. Quo es aquò, viure. Veire, sentir, marchar, auvir. Prenia l'alèn a plena gòrja, a plen nas. La vita ! M'arrestave, respirave pus - la mòrt. Quo era aquò, la vita, res d'autre, res de mai. Podetz be far mai dire - ieu, mon còrs, l'alèn, la vita ! Res pus. N'i a pro d'esser. M'aplantei. 'Visei tot lo torn de ieu. Devia esser roja, presta a purar. L'alèn - l'alèn me mancava. I avia degun.

Quand de las ideas aitalu me venian - que passavan redde sens que las esperessa - e tanleu que las avia tengudas en ma testa un moment - visave tot lo torn de ieu que degun m'agués auvit. Avia pas parlat a nauta votz, ne's gran, ni a votz bassa... Mas beleu que las ideas, quand son d'aquela fòrça, que vos farian petar la testa, beleu que l'autres las auvan. E ieu las volia pas far auvir. N'avia onta.

En tornar i pensar aüei, segur quela paur m'a menat tot mon temps de vita - e quo es ço que me sentia mau entre l'autres - entre l'autras - tan mau ! A daus moments que quo era pas suportable. E que cerchave, de tant de temps, la solitud.

Encara la mesma veiaa : l'ànsia de la mòrt (josca ne'n perdre l'alèn !), la solitud (mas coma pas èsser sola davant la mòrt ?) e l'abséncia de paraula. Mai, la vergonha que los autris auvissan sas pensaas ! Las darreiras linhas son grèvas de confidéncias. La Marcela parla de sa dificultat d'èsser daube los autris e quela dificultat es liaa a sa paur de la mòrt. Pòt pas parlar de sa paur de tant que'n a vergonha e chercha la solitud. Mas las idèias neiras, l'ànsia aman bien venir dins los moments de solitud. Marcela Delpastre fuguèt benlèu una arma tormentaa tota sa viá. Se poièm demandar : auriá escrit si èra pas estaa coma quò ?

Per se galar

Dires, proverbis de sason

La fin dau mes de març nos adutz los 4 repas, coma se disiá solia. Patric Cròs a tornat trovar un Dire de país :

La Bona Dama de març
nos adutz nòstris quatre repas
e la Dama de setembre
nos los ven prendre

(25 de març : Nòstra Dama de març
8 de setembre : Nòstra Dama de setembre)

E Joannès Dufaud aviá la benediccion dau curat de La Fara per los repas.
Senhor, beneisis quele repas !
Fai que l'autre targe pas,
Que si tarja, manque pas ! (p. 143 Dufaud *curé de la Farre*)

E un proverbe gascon per vos soetar de bonas Pascas

*Se a Nadau las moscalhons,
A Pascas i aurà glaçons.*

*Se per chalendas los mocheirons
Per Pascas i aurà glaçons*

Lo Biais de Dire

BEN / BIEN

Voici deux adverbess qui peuvent se traduire par « bien » mais peuvent aussi prendre des valeurs différentes selon leur utilisation. C'est une particularité fréquente en nord-occitan. Pour faire simple, on pourrait dire que : **ben**, prononcé [bè] ou [be], c'est bien (sans plus) et **bien**, prononcé comme en français, c'est plutôt très bien. Par exemple :

A **ben** travailhat. Il a travaillé (sans plus, certes le travail est fait mais...)

A **bien** travailhat. Il a très bien travaillé (c'est un excellent travail)

Mas i a **ben** tant de nuanças, il y a tellement de nuances. Le mieux, c'est d'observer lo biais, la façon, de le dire (ou l'écrire). Voici des extraits relevés dans des textes divers : *annonéens du XIX ème siècle, dictionnaires ou grammaires plus récents.*

A vous de découvrir la subtilité d'utilisation de ces deux mots-frères, sans oublier que l'intonation à l'oral apporte encore plus de nuances et de couleurs à la langue.

Essaiètz-vos, capitaretz **ben** de prendre lo biais. Essayez, vous réussirez certainement à prendre le « biais ».

ben

Se disputèron ben un pauc.

Ils se disputèrent bien un peu. (pas trop)

Me fau ben faire...

Il me faut bien faire...

Patiguèro ben encara...

Je souffris bien encore...

Savètz ben que...

Vous savez bien que...

Aviá ben un pauc vergonha...

Il avait bien un peu honte... (pas trop)

Veietàz ben...

Vous voyez bien...

Sará ben encara pire...

Ce sera bien pire encore...

Quò ne'n fai ben que tres.

Ça n'en fait bien que trois.

Vòlo ben l-i anar.

Je veux bien y aller.

Savo ben çò que van dire.

Je sais bien ce qu'ils vont dire.

Ò crèio ben.

Je le crois bien.

Qu'es ben bon.

C'est bon, ça ira, c'est suffisant...

bien

bien clòt ; bien aplatat...

très plat ; très bien applati...

bien doça...

très douce...

De cafè bien fòrt.

Du café très fort.

L-i restèt bien de temps...

Il y resta longtemps...

Se repentiá bien d'aver...

Il se repentait fort d'avoir...

Dèrm bien.

Il dort bien (profondément).

Es bien ensolelhat.

Il est très bien ensoleillé.

I a bien de monde.

Il y a beaucoup de monde.

Qu'es bien.

C'est (très) bien. (compliment)

ben bien

Es ben bien es ilo.

Il est assurément bien chez lui.

L'ai ben bien vegut.

Certes, je l'ai bien vu.

Marc Noalha

**“ANC, DE VIVARES, NON AC CLAM,
QU’OM ESTRAINZ AGUES SET
NI FAM NI FOS COCHAZ.”**

(Jamais, du Vivarais, il n’y eut
plainte qu’un étranger
eût soif ni faim, ni qu’il
y fût tourmenté.)

Peire de Vic

